

Srpske pobune u Hrvatskoj 1941. i 1990. –
sličnosti i razlike

I OVE GODINE SRAMOTNA PROSLAVA POKOLJA HRVATA U SRBU

Četnici i komunisti, kokarda i petokraka,
zajedno su i 1941. i 1990. bili u borbi
protiv bilo kakve Hrvatske

Piše: **IVAN KOZLICA**

Srpsko narodno vijeće i Savez antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske ove godine, kao i niz godina ranije, potkraj srpnja u Srbu organiziraju skup na kojem slave događaje iz 1941. O kakvim se to događanjima radilo, kakva je sličnost s onima iz 1990. i događa li se i danas nešto slično, pokušat ćemo pojasniti u ovom tekstu.

U doba bivše SFRJ dan 27. srpnja obilježavao se kao dan ustanka naroda SR Hrvatske i SR BiH. Unatoč tome što današnja Hrvatska obilježava 22. lipnja 1941. kao dan početka „antifašističke borbe“ (i taj datum je po mnogočemu dvojbjen), Srpsko narodno vijeće i njihovi saveznici iz antifašističkih udruga, uz potporu službenih hrvatskih vlasti (!?), u Srbu obilježavaju „Dan ustanka naroda Hrvatske“. Na stranicama ovoga tjednika, kao i na drugim mjestima, objavljeni su brojni tek-

stovi koji su ukazivali na neprihvatljivost takve manifestacije, no do danas se ništa nije promijenilo.

Raspuštena vojska odmah u akcijama protiv NDH

Čelnici Srpskoga narodnog vijeća i antifašističkih udruga na tim skupovima javnosti govore kako je „ustanak“ u Srbu bio reakcija na ustaške zločine. Oni, kao i mnogi povjesničari, ne govore o tome što je sve prethodilo bilo kakvim zločinima u NDH. Prešućuju kako je sam ustaški pokret nastao kao odgovor na progone, zatvaranja i ubijanja Hrvata u Kraljevini Jugoslaviji. Tadašnji vođa srpski političar u Hrvatskoj Svetozar Pribičević zapisao je da je tisuće ljudi ubijeno bez ikakva suđenja, „a da nikome nije ni dlaka pala s glave“. Za režim kralja Aleksandra Karađorđevića kazao je: „Najgori, najpokvareniji i najnedostojniji režim pod nebeskim svodom“. Po uspostavi NDH, a prije „antifašističkoga“ ustanka u Srbu, mnoštvo je događaja za koje znaju, ili bi trebali znati, organizatori „antifašističke proslave“. Na području Like, ali i drugdje, ustaški je režim najvećim dijelom zadržao upravni aparat iz propale jugoslavenske države, mnogi žandari postali su oružnici, sudci su ostali na svojim mjestima i sl. „Šahovnica“ je prihvaćena jer „svaka je vlast od Boga“ – takvo je mišljenje vladalo kod tamošnjega pravoslavnog stanovništva. Međutim, odmah po kapitulaciji kraljevske vojske, u prostor Like vraćali su se poraženi časnici i vojnici Srbi, najčešće s oružjem. Predratne četničke organizacije već su bile naoružane pa se u pravoslavnim selima našla velika količina vojnoga naoružanja. Poznato je da su mnoge protuhrvatske terorističke akcije izvedene odmah po uspostavi NDH na čitavome njezinome području, zbog čega su vlasti pokrenule akciju prikupljanja oružja. U nekim selima oko Srba, Lapca, Gračaca, Drvara i dr., muškarcu su se s oružjem odmetnuli u šumu, a sve u organizaciji oficira povratnika i vođa četničkih organizacija pa je poziv za povrat naoružanja ponavljan u više navrata. U to je doba članstvo KPJ bilo pasivno jer je SSSR kao središte komunističke internacionale bio u savezništvu s Hitlerovom Njemačkom. Komunisti su se četničkim pobunjenicima priključili tek poslije napada Njemačke na SSSR 22. lipnja 1941. Ustaške su vlasti ultimativno

pozivale na povrat naoružanja, a pošto do toga nije došlo, pokrenute su akcije nasilnoga oduzimanja. U tim je akcijama u nekim selima došlo i do stradanja civilnoga stanovništva koje je zatečeno bez oružja (s oružjem su se u šumu odmetnuli mladi muškarc). Poslije toga došlo je do masovnijega odlaska u šumu, a u konačnici i do „antifašističkoga ustanka“ u Srbu i Drvaru. Važno je napomenuti da je već ranije Srpska pravoslavna crkva u svijet odaslala tzv. Valerijanov memorandum u kojemu je stajalo da je već do svibnja 1941. u NDH ubijeno stotinu tisuća Srba, a u kasnijoj dopunjenoj inačici, da ih je do rujna iste godine ubijeno tri stotine tisuća?!

Četnička pobuna potaknuta talijanskim fašistima

I danas i ubuduće potrebno je podsjećati što se zapravo dogodilo toga srpnja i kolovoza 1941.:

- u pobuni koja je izbila u području Srba, Lapca, drugim dijelovima Like, Korduna i Banovine te Drvara i Bosanskoga Grahova, sudjelovali su isključivo Srbi;

- pobuna nije organizirao KPJ ili KPH nego četničke organizacije s lokalnim komunistima te časnici poražene vojske Kraljevine Jugoslavije;

- svi Hrvati i Bošnjaci na području zahvaćenom pobunom pobijeni su ili protjerani, a imovina im je opljačkana, popaljena ili porušena;

- svi zarobljeni pripadnici vojnih ili policijskih snaga NDH strijeljani su odmah po zarobljavanju;

- pobuna nije imala nikakav „antifašistički“ karakter, naprotiv, upravo je potaknuta i pomagana od talijanskih fašističkih okupacijskih snaga;

- predstavnici srpskih pobunjenika, svi četnici osim komuniste Đoke Jovanića, potpisali su s talijanskim vojnim predstavnicima u Otrčju pokraj Oračaca sporazum u kojemu su, između ostaloga, tražili uspostavu „srpske krajine“ u okviru Kraljevine Italije;

- predstavnik KPJ Marko Orešković, rodom Hrvat, zatražio je od lokalnoga komunističkog četnika Gojka Polovine da se Jovanića zbog Otrčičkoga sporazuma likvidira, međutim umjesto Jovanića ubrzo su pobunjenici ubili Oreškovića.

Sve gore navedeno nije rezultat nekakvih novootkrivenih dokumenata nego is-

ključivo izvora objavljenih u doba SFRJ, prvenstveno zbornika dokumenata koje je u dužemu razdoblju objavio Vojnoistorijski institut iz Beograda i Istorijški arhiv iz Karlovca. Osim toga, i neki su pobunjenici objavili svoja sjećanja, npr. Gojko Polovina, Đoko Jovanić, Milan Basta, Gojko Nikoliš, Branko Mamula, Ilija Radaković i dr. Oni uglavnom priznaju da su Srbi pobunjenici pobili i protjerali sve Hrvate i Bošnjake s toga područja Like i BiH te im opljačkali ili uništili imovinu. Međutim, odgovornost za zločine pripisuju samo četnicima.

Unatoč gore navedenim činjenicama, Srpskome narodnom vijeću i antifašistima, kao i svima onima koji ih podupiru, ne smeta što su u ustanku koji je ponajmanje antifašistički, stradali nečužni Hrvati i Bošnjaci. Ne smeta im što su ta sela ostala pusta do današnjih dana, a preživjela je u doba SFRJ bio zabranjen povratak. Ne smeta im događaje iz srpnja i kolovoza

Čelnici hrvatske države trebaju se sramiti zato što dopuštaju i financijski pomažu manifestaciju kojom se proslavlja genocid nad Hrvatima i Bošnjacima toga dijela Like

1941. nazivati „Ustanak naroda Hrvatske“ iako u tom ustanku nije sudjelovao ni jedan Hrvat! Posebno začuđuje što hrvatske vlasti uopće dopuštaju takvu manifestaciju, k tome je financijski potpomažući. Čak su predsjednici Mesić i Josipović svojom nazočnošću „uvećali“ te protuhrvatske „rabote“.

SPC uvijek podupirao pobunu protiv Hrvatske

Da su događaji iz ljeta 1941. usmjereni k provedbi plana o „Velikoj Srbiji“, pokazali su i događaji pedesetak godina poslije. Na istoj platformi protivljenja bilo kakvoj hrvatskoj državi koja bi uključivala „srpske krajine“ izbila je pobuna u ljeto 1990. Ovaj put povod je bio legitimno izu-

zimanje vojnoga naoružanja iz policijskih skladišta. Pobuna je izvedena po istome obrascu iz 1941., uz protjerivanje Hrvata i uništavanje njihove imovine. Jugoslavenska vojska, kao i 1941., bila je pod potpunom dominacijom srpskih oficira, no sada nije došlo do njezinoga raspada jer je ranije razoružala hrvatsku Teritorijalnu obranu, a pomoć izvana ne samo da nije postojala nego je Hrvatskoj uveden potpuni embargo na nabavu naoružanja. I ovaj put su neki srpski političari iz Dalmacije tražili pomoć od Italije, „nudeći“ im područja koja su nekada okupirali. Iako su nositelji organiziranja jedne i druge pobune naknadno nastojali prikazati njihov antifašistički karakter, istina je da su prvu poticali i pomagali fašisti, da su joj metode bile fašističke, dok je druga u izvedbi potpuno kopirala prvu, a time i njezin fašistički karakter. Istina je također da je jednu i drugu pobunu poticali i pomagala Srpska pravoslavna crkva.

Osim mnoštva sličnosti dviju srpskih pobuna, postoje i neke znakovite razlike. Onu iz 1941. pokrenuli su predratni četnici i poraženi srpski časnici, a kasnije su im se pridružili komunisti. Tijekom trajanja rata komunisti su omasovili svoju partizansku vojsku i u nju uključili najveći broj pripadnika četničkih postrojbi. Pobunu iz 1990. pokrenuli su predratni komunisti, a pridružili su im se novostvoreni četnici. Tijekom rata JNA koja je bila glavna snaga agresije na Hrvatsku, s raznim srpskim paravojsnim postrojbama, postala je potpuno četnička. Paradoks – različito prema istom cilju, velikoj Srbiji – najbolje pokazuje transformacija znakovlja tijekom ratova. Pobunjenici su 1941. krenuli s kokardom, a iz rata izišli s crvenom zvijezdom petokrakom. Oni iz 1990. krenuli su sa zvijezdom, a izišli s kokardom! Cilj im je bio isti – protivljenje bilo kakvoj hrvatskoj državi i stvaranje države u kojoj bi živjeli svi Srbi! Politička i vojna vrhuška pobunjenih Srba iz devedesetih sve je pripadnike hrvatskih oružanih snaga tijekom Domovinskoga rata nazivala ustašama, iako toga naziva ni u jednome obliku nije bilo. Istodobno, na srpskoj strani postojale su brojne četničke postrojbe s četničkim znakovljem.

Pupovac na čelu današnje hibridne pobune

Potrebno je ukazati da među Srbima u Hrvatskoj, jednako kao i među onima u

BiH i Srbiji, i danas postoje zagovornici velike srpske države koja bi uključivala i dijelove Hrvatske. Postoje i oni koji ne mogu prihvatiti nikakvu Hrvatsku, oni su među nama i djeluju na različite načine, njihovo se djelovanje može nazvati „hibridnom pobunom“. Ta pobuna može biti pogubnija od dosadašnjih, ona je stalno poticana od svake službene srbijske politike i Srpske pravoslavne crkve. Temelji se na dvama mitovima, na „stotinama tisuća ubijenih u Jasenovcu“ i „stotinama tisuća protjeranih“ u operaciji „Oluja“. Spomenuto Srpsko narodno vijeće kao i Samostalna demokratska srpska stranka na različite načine predvode „hibridnu pobunu“, u njih su uključeni mnogi bivši abolirani pobunjenici iz Domovinskoga rata. Na čelu jedne i druge organizacije je

Prema dokumentima Vojnoistorijskoga instituta iz Beograda i Istorijškoga arhiva iz Karlovca, u Srbu se 27. srpnja 1941. godine nije dogodio nikakav antifašistički ustanak. Ustali su četnici, uz pomoć talijanskih fašista. Svi Hrvati i Bošnjaci pobijeni su ili protjerani, a imovina im je opljačkana, popaljena ili porušena, svi zarobljeni pripadnici vojnih ili policijskih snaga NDH strijeljani su odmah po zarobljavanju. Čak i sami sudionici pobune u svojim memoarima sve to priznaju

dr. Milorad Pupovac, sveučilišni profesor, prepredeni političar koji svoju moć izvlači iz činjenice da je već nekoliko hrvatskih vlada ovisilo o potpori manjinskih zastupnika koje on nadzire. Zbog njegova stila političkoga trgovanja, bivši predsjednik Josipović nazvao ga je „etnobiznismenom“. Ove je godine Pupovac otišao najdalje, u veljači je sa svojim suradnicima obznanio Izjavu o pravima Srba, u trinaest točaka, i to baš u vrijeme boravka srbijskoga predsjednika u Zagrebu. Između ostalog, zatražio je da Srpsko narodno vijeće i Zajedničko vijeće općina dobiju status manjinskih samouprava, što je svojevrsni zahtjev za političkom autonomijom. U tjedniku „Novosti“ što ga izdaje Pupovac

Šta se oho na Dinari sjaji,
Đujićeva kokarda na glavi.

čvo Srpsko narodno vijeće, glavnome mediju za promidžbu njegove politike,

Ako službena hrvatska politika nastavi s ovakvim odobravajućim odnosom i financijskom potporom, moglo bi se ubrzo dogoditi da Pupovac i družina dvadesetak dana poslije Srba krenu s obilježavanjem 17. kolovoza, dana kada su 1990. pobunjeni Srbi uz pomoć JNA pokrenuli agresiju na Hrvatsku. Načelnica Gračaca vidjela je ono što državna vlast ne vidi i odbila je sudjelovati na „antifašističkome“ skupu u Srbu

mnoštvo članaka otvoreno potiče mržnju i netrpeljivost, i to već godinama. Treba znati da Pupovca i njegovu politiku po-

država oko dvadeset tisuća Srba u Hrvatskoj, što je manje od desetak posto njihova ukupnoga broja. Ipak, valja ukazati na oprez, između ostaloga i na obilježavanje spornoga događanja iz 1941. Jer ako službena hrvatska politika nastavi s ovakvim odobravajućim odnosom i financijskom potporom, moglo bi se ubrzo dogoditi da Pupovac i družina dvadesetak dana poslije Srba krenu s obilježavanjem 17. kolovoza, dana kada su 1990. pobunjeni Srbi uz pomoć JNA pokrenuli agresiju na Hrvatsku. Kako smo naprijed vidjeli, bitne razlike između tih dviju pobuna gotovo da i nema. Dobar je znak da je to prepoznato na lokalnoj razini. Naime, načelnica Gračaca vidjela je ono što državna vlast ne vidi i odbila je sudjelovati na „antifašističkome“ skupu u Srbu.

Ovih dana Hrvatska slavi veličanstveni uspjeh svojih nogometaša u Rusiji, no nema nikakvoga znaka da je to slavljem zahvatilo srpske političke predstavnike u Hrvatskoj. „Novosti“ su donijele nekoliko tekstova koji samo kritički pišu o reprezentaciji, uz mnoštvo neukusnih i uvredljivih „humorističkih“ poruka. Poznato je da je srbijanski predsjednik Aleksandar Vučić javno izjavio kako je navijao za Rusiju u utakmici s Hrvatskom, ali je isto tako poznato da je on politički mentor Pupovcu i njegovim suradnicima. Neki su videniji Srbi isticali hrvatska nacionalna obilježja, što je sasvim prirodno, jer je reprezentacija i njihova, no, za Pupovca ne znamo je li navijao za ili protiv hrvatske reprezentacije, je li kopirao svoga mentora. Bilo bi jako zanimljivo to znati, zbog boljšega razumijevanja „hibridne pobune“ koja traje.

Pišu:
M. KOIĆ I NIKOLA BANIĆ

Nakon epskoga uspjeha hrvatske nogometne reprezentacije na bliskome nam orijentu ništa novo. Zemlja bez izlaza na more, a jedine more su im noćne, ali i dnevne zbog Hrvata! Tijekom brojanja krvnih zrnaca hrvatskim nogometnim junacima u potrazi za kojom kapljicom srpske krvi u njima, nakon vratara Danijela Subašića na red je došao i kapetan momčadi Luka Modrić. Srpski su agresori u Domovinskom ratu Modrića ubijali, preživjele protjerali, a kuće im opljačkali i spalili. To se naravno ne može osporiti, ali srpska mašta može sve. Pojavili su se tekstovi iz kojih se može zaključiti i da je i Luka Modrić zabludjeli Srbin koji nema pojma da su mu ustaše poklali obitelji u Drugome svjetskom ratu. Prema toj konstrukciji, bar troje Srba s prezimenom Dopud iz Kruševa kod Obrovca, troje „nesrećnika“ kako ih se naziva, navodni su pretci Modrićeve majke. Svi troje navodno su stradali od „ustaškoga noža“ u logorima NDH. Poimenično se navode tri imena iz mrežnoga jasenovačkog popisa i to Anica Dopud rođena 1935. godine, otac Ivan, zatim Simica Dopud (1878., Dujo), obje stradale u Staroj Građiški, među njima i Simica Dopust (1878) iz Kruševa. Božo Dopust iz Kruševa je prema L64 stradao u Jasenovcu. Zanimljivo da su baš svi bez obzira na to iz kojega su mjesta i u kojem su logoru skončali ubijeni baš istog dana 18. studenoga 1944. godine. To je već podatak za Ripleya

s prezimenom Dopuda, dvije žene s prezimenom Dopust. Na popisima iz 1956. godine, u Hrvatskoj nema žrtava s tim prezimenima. Prema L64, devet Dopuda i dvoje Dopusta su navodno stradali u logorima NDH i to 10 u Staroj Građiški, među njima i Simica Dopust (1878) iz Kruševa. Božo Dopust iz Kruševa je prema L64 stradao u Jasenovcu. Zanimljivo da su baš svi bez obzira na to iz kojega su mjesta i u kojem su logoru skončali ubijeni baš istog dana 18. studenoga 1944. godine. To je već podatak za Ripleya, a kad se tome doda da su logoraši iz Stare Građiške tijekom rujna 1944. godine prebačeni u druge logore i da je, primjerice, prema Miletiću u Staroj Građiški ostalo samo stotinjak logoraša radi održavanja, onda su ti podatci stvarno za rubriku „vjerovali ili ne“. Teško je povjerovati da bi radi održavanja u Staroj Građiški ustaše zadržali petogodišnju djevojčicu ili ženu u šestom desetljeću života. Osim toga kod čak 7 od 14 Dopuda s mrežnoga jasenovačkog popisa logoru u kojem su navodno stradali označen je od samih autora popisa kao nepouzdan podatak. Također kod sedmero Dopuda je i godina smrti 1944. * označena kao nepouzdan podatak.

1 <https://www.vecernji.hr/sport/cetnicisu-luka-modricu-izresetali-djeda-i-zapalili-kuću-1174084>

Istina kod "komšija" kao i obično na dopustu

SRBI IZMISLILI DA JE TROJE ČLANOVA OBITELJI LUKE MODRIĆA UBIJENO U JASENOVCU

Srpske novine objavile da je u Jasenovcu ubijeno troje rođaka Luke Modrića s majčine strane: Anica Dopud rođena 1935. godine, Simica Dopud (1878.) i Božo Dopud (1903.) stradao u Jasenovcu. Na popisima iz 1956. godine, u Hrvatskoj nema žrtava s tim prezimenom. Prema komunističkome jugoslavenskome popisu iz 1964. godine, na kojemu se temelji aktualni jasenovački popis žrtava, devet Dopuda i dvoje Dopusta navodno su stradali u logorima NDH i to 10 u Staroj Građiški. Zanimljivo da su baš svi, bez obzira na to iz kojega su mjesta i u kojemu su logoru skončali, ubijeni baš istoga dana – 18. studenoga 1944. godine. To je već podatak za Ripleya

s prezimenom Dopuda, dvije žene s prezimenom Dopust. Na popisima iz 1956. godine, u Hrvatskoj nema žrtava s tim prezimenima. Prema L64, devet Dopuda i dvoje Dopusta su navodno stradali u logorima NDH i to 10 u Staroj Građiški, među njima i Simica Dopust (1878) iz Kruševa. Božo Dopust iz Kruševa je prema L64 stradao u Jasenovcu. Zanimljivo da su baš svi bez obzira na to iz kojega su mjesta i u kojem su logoru skončali ubijeni baš istog dana 18. studenoga 1944. godine. To je već podatak za Ripleya, a kad se tome doda da su logoraši iz Stare Građiške tijekom rujna 1944. godine prebačeni u druge logore i da je, primjerice, prema Miletiću u Staroj Građiški ostalo samo stotinjak logoraša radi održavanja, onda su ti podatci stvarno za rubriku „vjerovali ili ne“. Teško je povjerovati da bi radi održavanja u Staroj Građiški ustaše zadržali petogodišnju djevojčicu ili ženu u šestom desetljeću života. Osim toga kod čak 7 od 14 Dopuda s mrežnoga jasenovačkog popisa logoru u kojem su navodno stradali označen je od samih autora popisa kao nepouzdan podatak. Također kod sedmero Dopuda je i godina smrti 1944. * označena kao nepouzdan podatak.

Tri navodne žrtve s jasenovačkoga popisa, Modrićeve „rođakinje“ Anica i Simica te Milica Dopud iz Županje (1939.*), imaju zanimljive imenake na popisu. U svim trima slučajevima radi se o podacima iz srbijanskih popisnica istine koji se u jasenovačkom

popisu mogu naći pod kraticom AOISV. Ni u jednome od tih triju slučajeva ne navodi se mjesto rođenja ni ime oca. To su Anica Dopud rođena 1890. godine, Milica također rođena 1890. i umjesto Simice morfološki je slično ime Siniša rođen 1930. godine. Svih troje rođeno je „okruglih“ godina i svi

su stradali godinu kasnije od imenjaka i to u susjednome Jasenovcu, ali Jasenovac se u napomenama navodi i kod Anice i Milice stradalih navodno 1944. godine s time da se kod Milice alternativno navodi i 1945. znači u ovim trima slučajevima imenjaka glavna je razlika godina rođenja. Ima još jedna nevjerojatna koincidencija glede Anice Dopud (Ivan, 1935.). Ona je prema L64 rođena u Kruševu, ali kao mjesto boravka navode

se Mirkovci kod Vinkovaca, a na popisu se nalazi i Danica Dopud iz Mirkovaca, otac se također zove Ivan i rođena je 1939., znači tek je malo mlađa od Anice. U ovom slučaju čini se da je najveća razlika jedno D u imenu.

Od četnaestoro Dopuda s jasenovačkog popisa podatci nedostaju ili su mijenjani kod baš svakoga od njih. Od troje Modrićevih „rođaka“ iz Kruševa, kod dvoje se navodi potpuno različito prezime Dopust, a u jednom slučaju Dopuda, a ne Dopud. Naravno sve je to kasnije „ispeglano“ na mrežnom jasenovačkom popisu. U ovom slučaju nevjerojatne podudarnosti u podacima su takve da su navodne žrtve ubijene na različitim logorima u istom danu, možda u istom trenu. Anice nevjerojatno sliče na Danice, a logoraši istog prezimena ubijaju se istog trenu na različitim mjestima. Modrićevi rođaci imaju koincidentno svoje „dvojinke“ iz srbijanskih popisnica istine, a poznato je što je o srpskome poimanju istine rekao Dobriča Čosić.

Ukratko, cijela srpska priča oko Luke Modrića može se svesti na sljedeće: kad se nema što pisati o uspjesima vlastitih nogometaša, možda je zavisti ili nečega drugoga radi jednostavnije izvoditi sumnjive i bizarne zaključke o drugima ili krivo prebrojavati upitne podatke nego pogledati istini u oči umjesto da ju se šalje na dopust. Dopustite si malo odmora od izmišljanja „kornije“.